

Kristian Sendon CORDERO

**Gurang na Lawas kan Buddha
Na Nakatukaw sa Nagã**

(Bikol)

INI bako sanang basta gapo
na inapon, may nakatuyempo.
Pakahilinga an pitong payong
halas, minasimbolo nin dunong.
Mation an hilingon kan mata
minsan pirong, daing pag-ablada
Dai ipagbuyboy an kasalan,
'yan, haloy niya nang naaraman:
Tawo giraray ipapangaki
kun dai siya makapagbakli.
Bistong parahabon naging lukton
Parasangbay nagadan sa bubon.
Kun may takot maging pobreng diwit,
Punan, pagsurat nin rawitdawit.

*

Papuntang Isla Santelmo

(Filipino)

LABAS-MASOK ang mga kargador sa pier.
Nag-uunahan ang mga paa sa pagdiskaraga
ng mga kakailanganin sa piyesta.
Kailangang makaalis ang baroto
bago pumatak ang alas-otso
nang di abutin ng pag-aati ng dagat.

Bawat minuto ng pagkaantala
sumusulpot ang Roca Encantada—
ang islang batobalani na kinakatakutan
maging ng mga oragon na timoner.

Sumasama sa hangin ang maliliit
na buhangin at kumakapit sa buhok.
Tumitilamsik ang mga alon
sa balat ng mga pasahero
at nagiging bubog ng mga asin.

Ganito nila hinahabol ang oras.
Ganito *sila* hinahabol ng oras.

*

Ang Uniberso Ayon sa Lupa

(Filipino)

HINDI nauulit ang pag-uulit-ulit.

Kahit ang mga parehong pangalan ng mga patay
na sinasambit sa mga misang inaasahang tutubos
at magpapatahan sa kanila—

Mga kaluluwang tinawag ng matandang kampana
nang panahong nagkaisa ang hangin, ang apoy
at ang tubig sa loob ng isang bulkan.

Hindi na ito mauulit. Ganito nila sinumbatan
ang pinagbintangang langit. Binalot nila ang kanilang galit
at nagpupuyos na muling itinayo ang mga tore at edipisyo gamit
ang mga itim na batong ebidensya ng huling pananalanta.

Sa kanilang alaala inukit nila ang mga eksena:
kung paano tinatabunan ang lahat nang paulit-ulit.
Lumalabas ang nana sa sugat
at inuubos ang nalalabing bahagi ng balat.

Upang patahanin ang takot at silakbo ng tao
bumalik siya sa relihiyon na tumayong bagong siyensya:
Tanging ang paniniwala lamang sa kaluluwa
ang magliligtas sa katawan. Babalik ang lahat sa lupa.

Walang malalabi sa mga labí.
At mauulit-ulit ang lahat ngunit walang mauulit
maging ang mga dasal at ang kanyang pakikipagtalik.

Ganito hinahasa ang alaala. Ganito
patuloy na lumalaki ang uniberso ng tao
na ngayon ay matamang nakatanghod sa harapan ng bulkan,
inuusisa niya ang panahon ng pagtiklop ng mga dahon.

Batid na ng tao na ang pagtuklas ng oras ay katulad lamang
ng pagdampot ng buhangin na bumalot sa kanyang lupain.

Dinudurog niya ang mga ito.
Masdan.

Hindi na mauulit ang pag-uulit-ulit.

*

An Kapung'awan Kan Suanoy Na Kalayo

(Bikol)

I.

An suanoy na pagkamoot sa kalayo an nagdangdang sa puso kan enot na mga tawo— Sa tahaw kan amak, nahiling an kasaro. Sa laog kan madiklom na kuweba, namundag si pinunan kan gabos na pag-iriba. Mantang sa luwas, may nagbuburukudan na tigre asin toro, tinukob kan sawa an kino dangan igwang mga alibangbang na nagpupuon nang ibuk'ad an saindang mga pakpak gari burak: amarilyo, puti, makintab na itum, sa irarom kan dag'um.

II.

An suanoy na pagkamoot sa kalayo bakong bagong relihiyon na dinara sa satuya kan mga poderosong dayo. An saldang pigrorokyaw na kan enot na banwa— an init kaini minasagom sa daghan: hinog na puso. An tu'lang kan banhi pigpapananok sa kairaruman kan mahamoton na dagà, pigpapanò an kinaban kan pitong kolor kan balangaw; toninong na suriyaw an mga tataramon, nasasabotan siring sa dampi kan tubig sa alang na halunahan.

III.

An suanoy na pagkamoot sa kalayo nagtutulod sa pagmangno, hawak sa hawak, dugo sa dugo. Kun mapara an gabos na liwanag kan suanoy na kalayo buda kakanon na kita kan makuring paghadit— Hare, sana, ta sa katahawan kan kinaban, may solo-solong nagpapatda nin tabako, nag-aaling-aling kan sadiri, pigsusuyusuy an gabos na rekwerdo buda sinusurat an mga mapung'awon, maludokon na liriko kan tawo sa atubangan kan bulkan na nagdadalihig an naglalanubig na kalayo gikan sa mapanason, la'togon, kaining nguso.

*

Kan Aldaw na Uminabot an Bagyo na Kapangaran kan Sakuyang Ina

(Bikol)

LUCIA, ini an enot na sambit ni Tatay kan madangog an bareta na may paabot na bagyo— pangaran na minaanan sa gabos na panahon sa alanganin man na daga o dagat na nagkakalayo.

Nagsisiwit na an duros kaya pigpakarhay mi an lanob asin atop kan tugang kong nguod. Piggakod an mga bintana asin pigsakat an mga bagas

sa lugar na dai mababasa kun aboton kan baha.

Sa ibong na harong, madadangog an kiri-kisi
kan naghihingagdan na radyo, nagbabaratok an mga ido
asin nagpupuon nang magilo-gilo an mga batag,
naghuhurulog si mga kayo sa maduoton nang natad.

Nagpruprusisyon an mga itum na sirum sa garapon
na pigsasarayan kaidto kan sangkaka asin bukayo,
Tibaad an hamis bako sana man naggad sa namit,
kundi kaibahan an pamarong asin paggiromdom.

Sa silya, nakatukaw an daing girong kong ama,
haloy na siya duman sa halat kan apgi, bulanit, awit,
kalintura, pagkulog kan daghan, bulong asin tagay
na pigpapalis kan natatadang buhay na pigdidiit-diiit

Mantang, pigsasaro-saro an mga letra sa pangaran
kan sakuyang ina, na maabot ngonyan na sarong bagyo,
pangaran na minaanan sa gabos na panahon
sa alanganin man na daga o dagat na nagkakalayo.

*

Pung'aw

(Bikol)

DAI ini pweding palayogon sa duros,
'baad magin aliwuswos.

Dai ini pweding itanom sa daga
'baad maglinog nin makusog.

Dai ini pweding paanodon sa tubig
'baad kalinturahon an dagat

Pwede sana ining rangranganon
sa palibot kan kalayo
kaibahan an mga kapwa estranghero
mantang pig-i-is-is an mga palad
dangan iduduta sa pandok, sa liog
sa daghan, sa angog.

Mantang sa luwas,
nag-yeyelo an mga pangiturogan,
asin namamarong an sinusulong buhok.

*

Oda sa Uda Sa Paagi Ka Mga Palain-Lain

(Rinconada)

Aranghita

SA LUWAS kadtung bintana
 agku para-umang nagsusudo-sudo
 kadtung lilintian na bagana mga tamuldo

pignunuot-nuot, pigpapatakrub
 adtung damulag.

Mantang sadi ku luog,
 Pigmamati-mati kadi rira ko
 Adi mga tulang kadi aranghita

na uda sa buot kong pig-aapon
 sadto raga na uda ako pig-uutoban
 ngani sanang agku tumutubo.

Mga Buskay

Sadtu pirtan
 nakakalay
 su mga buskay

kun nagsisinapgiran
 ta in-na-angin,

marurumruman
 niya su mga dating kaiba
 kaistinggiran sadtu baluy.

Mga Garapon

Nalinggan na adtung
 Mga uda na butang na mga garapon

La nang lilinaw kadi mga mapupusaon,
 Nagkikirintab.
 Pinamamara na sira sa luwas,

ag sunusurusapugay sa angin,
 Pangala ibubutang sira sadtu
 ibabuw ku lamesa

Nangangalas ikang sari raw
 miggalin a pwersang sumusugot
 kandang laka mga tisong

nakatindog, ka mga tuninong,
dawa la pa man kamatala
ku mga kamot na naglinig
nagmamakulog kanda.

*

Stigmata sa Dila

(Filipino)

IKINULONG ang makata sa kuta ng mga santa. At doon tinuruan siya ng mga dasal-tula. Mabaho ang lumalabas sa unang mga bigkas ng mga salita na parang stigmata sa dila. Hanggang sa pinakain siya ng katawan ng Salita. Umabot lamang ang lasa nito sa dulo ng kanyang dila. Mula noon natuklasan niya ang ibang salita: Una, walang kahulugan ang *panata*, dumudugo ang salitang *tapang* habang nabubulok ang bawat titik ng *prinsipyo*, *katotohanan* at *buhay*.

Nagliliyab naman ang *sidhi* na parang may bolang apoy na gumuguhit sa kanyang lalamunan. At ang hindi niya maisatitik—ang *pag-ibig*, sadya itong malamig na parang bangkay na tinapay.

*

An Enot Na Lubong

(Bikol)

NAKUA man nanggad kan mag-padis
an gadan na hawak kan saindang aki.
Nakabulagta ini sa uma kan matuang tugang.

Hiniling kan lalaki kun igwang kagat
nin halas o may kapot na bunga kan kahoy
siring kan ipinangalad sa sainda.

Namamarong na an gadan, kaya
nagkalot sindang duwa nin hararom
tanganing ibalik sa daga an hali sa daga.

Kan bangging idto nagpuon sindang magdurog
sa laog nin pitong aldaw, kaibahan an magturugang
Kaipuhan nindang magdugang.

*

Pamibi

(Bikol)

*Ich kreise um Gott, um der uralten Turm,
Und ich kreise jahrtausendlang
Und ich weiß noch nicht: bin ich ein Falke, ein Sturm
Oder ein großer Gesang.*

- gikan sa *Book of Hours, Rainier Maria Rilke*

Kun minapamibi ako
garo ako kandila na sinusuloan
asin pinipirit na patindogon
sa patag na gapo.

Aakoon ko na nakakamati ako
nin kapaabaw-abawan sa pagpamibi,
idtong pagmati na garo iba

akong makiolay sa Dyos
asín iba man niya akong kaolayon—

Nakakamati man ako nin kaogmahan na dara
kan sabay na pagtubod asin pagduwa-duwa.

Minsan, nagpapamibi akong garo
kaolay ko sana man an sadiri,
na garo solong kandilang pirit na naglalaad—

luhay-luhay sa paghurop-hurop
sa atubangan kan Kagurangnan

sagkod na an patag na gapo, an mitsa, an kalayo
an duros, an dyos magkasaro sa sako

asin binabayaan akong dai ko aram
an sakuyang sadiri kun ano baga ako

kun tawong bua, naluyos na ugbos, salampati,
o bakong tapos na rawitdawit.

***